

İslâmizm, Dinperestlik ve İnsanlık Durumu

Bilal Sambur

Prof. Dr. | Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi
LDT Din ve Hürriyet Araştırmaları Merkezi (DİHAM) Eş-Direktörü

liberal düşünce, Yıl 18, Sayı 69-70, Kış-Bahar 2013, s. 17-28

Giriş

İnsan, tecrübe sâhibi bir varlıktır. Ahlâkı, felsefeyi, dini, sanatı, maneviyatı ve bilimi tecrübe etmek insana özgüdür. İnsanın tecrübe kategorileri içinde dindarlığın çok özel ve önemli bir yeri bulunmaktadır. İnsan, dindarlık tecrübesini ahlâk, felsefe, bilim, sanat, kültür ve maneviyatla sürekli olarak ilişkilendirmiş ve bunun sonucunda dindarlık, insan için en önemli temel tecrübe kategorilerinden biri olmuştur. İnsanlığın evrensel dinî tecrübesi içinde sayısız din, inanç, mezhep, kült ve ideoloji yer almaktadır. İslâm, insanlığın dinî tecrübesi içinde Allah'ın birliği doktrinini esas alan Tevhit akidesinin temsilcisi konumundadır.

İslâmın tevhit ilkesi, sâdece Allah'a ibadet etmeyi ve onun dışındaki ilâhların reddedilmesini gerektirmektedir. İnsanlık tarihi boyunca bütün peygamberler, insanlığı tek Allah'a ibadet etmeye ve onun dışında ilâhlar edinmemeye dâvet etmişlerdir. Din olarak İslâmın başında, ortasında ve sonunda Tevhit düşüncesi vardır. Müslümanlar, Tevhit prensibi çerçevesinde tarih boyunca yaşadıkları coğrafya, kültür ve sosyal koşullar çerçevesinde dindarlıklarını yaşamışlardır. Dindarlık tecrübesinin farklılaşması sonucu Müslüman düşünce sistemi, felsefe, kelâm, tasavvuf ve fıkıh gibi farklı disiplinler geliştirmiş, ortaya sayısız mezhep, tarikat ve ekol çıkmıştır. Başka bir ifade ile Müslümanlar, sürekli olarak dinamik ve değişken bir şekilde din ve hayatları arasında ilişki kurmuşlar, onu yorumlamış ve çeşitlendirmişlerdir. Dinin Tevhit ilkesi sâbit olarak durmuş, dindarlık ise sürekli olarak çeşitlenmiştir.

İslâmdan İslâmizme Doğru

Modern dönemde İslâma din olmanın dışında ideolojik anlamlar yüklenmiştir. Modern dünyanın buhranlarından kurtulmak için İslâmı tek kurtuluş yolu olarak kurgulayan İslâmcılık veya İslâmizm dediğimiz bir akım ortaya çıkmıştır. 19. Yüzyıl'dan itibaren Batı sömürgeciliğine karşı İslâm bir başkaldırı ve direniş ideolojisine dönüştürülmüştür. İslâmcılık, öze dönüş, cihat ruhunu diri tutmak ve Müslümanların sorunlarına çözüm bulmak iddiasında olan bir ideolojidir. İslâmizm akımının sağlıklı bir değerlendirmesini yapmak çok zordur, çünkü İslâmizm dediğimiz akımın muhtevası çok net olmadığı gibi, İslâmizm kendisini İslâmla özdeşleştirerek kutsallaştırmakta ve dokunulmaz kılmaktadır. İslâmizm homojen ve sistemli bir akım değildir. İslâmizmin İslâmla özdeşleştirilmesi, hem İslâmizmin hem İslâmın sağlıklı bir değerlendirmesinin yapılmasını zorlaştırmaktadır. Dünyanın ve insanlığın gündeminde asıl olması gereken İslâmdır. Ancak İslâmın İslâmizm şeklinde bir ideolojiye dönüştürülmesi İslâmı geri plâna itmekte, İslâmizmin öne çıkmasına neden olmaktadır. İslâmizm, İslâmı kapatan ve görünmez kılan bir gölge gibidir. Müslümanlar, dinlerini farklı ve çoğulcu şekilde yaşamaktadırlar. Müslümanların dinî tecrübeleri standart değil, çoğulcu bir karakterdedir. Ancak İslâmizm, Müslümanların dinî tecrübesini standartlaştırmakta ve Müslümanların modern dönemdeki bütün birikimlerini İslâmizmin içine sokmaktadır. Biz İslâm ve İslâmizm içindeki çeşitliliğin çok önemli olduğunu, önemli farkların ihmâl edilmemesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu yazımızda Müslümanlar arasındaki farklılıkları ele almak yerine, modern bir ideoloji olarak İslâmizm ve insanlık durumu arasındaki ilişkiye dâir bazı değerlendirmelerde bulunmak istiyoruz

Dinperestlik (Religionism) Olarak İslâmizm

İslâmizm, relijyonizmin (dinperestlik) bütün karakteristiklerini kendisinde taşımaktadır. İslâmizm aslında dinî bir kabilecilik ideolojisidir. Farklı olana negatif olarak yaklaşan bir düşünce biçimidir. Bir kabile ideolojisi olarak İslâmizm, insanlıkla ilgilenmemekte, sâdece lokâl düzeyde Müslüman topluluklarla ilgilenmektedir. Bu ilgi, Müslüman toplulukların tek, bütüncül ve homojen olarak kurgulanması şeklindedir. Bireylerin köylü, şehirli, dindar, agnostik, ateist, muhafazakâr, seküler, zengin ve fakir olmasından ziyâde homojen bir dinî kimliğe sâhip olması ve bu kimliğe sadakât göstermesi asıl önemli olandır. Müslümanların birliği İslâmistlerin söylemlerinde merkezî temalardan biri olarak yer alır. İslâm bir din olarak Allah'a teslim olmaktan ziyâde Müslümanları birleştiren kimlik ve sadakât aracı olarak değerlidir. İs-

lâm, insanlığın mutluluğu için Müslüman toplulukların birliğini ve çıkarlarını önceleyen ideoloji olarak yorumlanmaktadır.

İslâmistler her Müslümanın İslâmist olmak zorunda olduğu düşüncesiyle, Müslümanları insanlıktan kopartmaktadırlar. İslâmist din yorumu, dar bir kimlik düzenlemek suretiyle, insanlığa yönelik evrensel yaklaşımı ve âlemlerin rabbi Allah'la ilişkiyi önemsizleştirmeye neden olmaktadır. Dinperestlik (Religionizm), dinî inancı bir araç olarak kullanmaktadır. Relijyonizm, dine değil, dinî inancın dejenere edilmiş biçimine vurgu yapmaktadır. İnsanları daha çok dindar yapmak için dine katı bir bağlılığı öngören dinperestlik, dinin dışında gördüğü her şeye şiddetle muhalefet etmektedir. İslâmizm, Müslümanları moderniteye, sekülarizme ve Batı'ya karşı düşman yapmakla yetinmemektedir. Sürekli olarak İslâmın ve Müslümanın dünyada var olan her şeyden farklı oluşu üzerinde durulmaktadır. Kategorizasyon ve ayrıştırıcılık, dinperestliğin olmazsa olmazıdır.

Relijyonizmin bir formu olan İslâmizm, reddetmeye ve dışlamaya dayalıdır. Şu söylemler sürekli olarak tekrar edilir: Biz onlardan daha iyiyiz, biz onlardan daha iyi ve üstün insanlarız, biz Müslümanız onlar kâfirdir, biz doğruyuz onlar yanlıştır, biz kim olduğumuzu biliyoruz, ancak kâfirler bizi bozmak istiyor, şu anda var olan her şey çağdaş bir câhiliye ve paganlıktır. Bu söylemlerde din, total bir kimlik olarak kurgulanmaktadır. Totalci dinî kimlik, sâdece kendini kabûl etmekte, kendi dışında olanı reddetmektedir. Kimliğin totalist olarak kurgulanmasında amaç, belirli bir grubun kendisini herkesten farklı olarak hissetmesi ve sâdece kendisine özgü imtiyazlara sâhip olduğu düşüncesini içselleştirmesidir. Kendilerini bütün insanlıktan farklı gören ve özel imtiyazlara sâhip olduklarını düşünen kesimler, doğal olarak kendilerini dinî açıdan diğer insanlardan daha üstün oldukları ve ekonomik, sosyal ve siyasî bakımlardan diğer insanlara hâkim olmaları gerektiği sanısına kapılacaklardır. Dinperestliğin totalist kimlik kurgusu, insanın kendisini insanlığın ve dünyanın bir parçası olarak değil, onların üstünde görmesine neden olmaktadır. Farklı olanı reddeden totalist kimlik, sâdece kendine benzer olanla ilişkiye geçmeyi yeterli görmektedir. Totalist dinî kimlik, insanlıkla sağlıklı bir karşılaşmaya engeldir. Müslümanları insanlıktan kopuk, ayrı ve yapay bir tür olarak kurgulayan İslâmizm, kategorizmiyle, parçalı din okumasıyla, insanlığı öteki olarak kurgulamasıyla dini, zayıf bir kolektif egonun hizmetine sokmakta ve dindarların insanlıkla ilişkilerini kesmektedir. İslâmizm, insanlığın İslâmla tanışmasının önünü tıkamaktadır.

Din, insanın insanlıkla ilişkisini kesip onu ayrı bir tür olarak kurguladığı zaman bunun adı dinperestlik (religionizm) olmaktadır. Dindarlık tecrübe-

si, insan fitratıyla uyumlu bir tecrübedir. Ancak dinperestliğin (religionism) bütün formları insan fitratına ve dindarlığına ciddî bir meydan okumadılar.

İslâmizm İslâmî midir?

İslâm, kendisini tevhide dayanan fitrat dini olarak nitelendirmektedir. İslâm, İslâmizmi veya İslâmcılığı insanlığa tebliğ için gönderilmiş bir din değildir. Hiçbir peygamber İslâmcı olmadığı gibi, Kur'an-ı Kerim'de İslâmizmin metni değildir. Bütün peygamberler, tevhit inancını tebliğ etmişler ve Kur'an, insanlığa hidâyet kaynağı olarak gönderilmiştir. Hiçbir peygamber, insanları İslâmist olmaya dâvet etmediği gibi, Kuran'da insanlara İslâmcılığı açıklamaktadır. İslâm, insanları Müslüman olmaya çağırmaktadır. İslâmcılık İslâmın özünden kaynaklanan bir anlayış değildir. İslâmizm veya İslâmcılık özellikle 19. Yüzyıl'da ortaya çıkan ârizî bir akımdır. İslâmizm, İslâmın bir sonucu değildir. O, dinin ibadet, ahlâk, inanç ve ritüellerinden bazılarını yansıtabilir. Ancak İslâmizm, dinin kendisi değildir, o dinin yanlış bir uygulanmasıdır ve kavrayışıdır. İslâmizm, İslâmın doğal bir unsuru olarak değil, modern dönemde ortaya çıkan yapay bir anlayış olarak görülmelidir. İslâmizm'de kutsal bir şey bulunmamaktadır. İslâmcılık, modern dönemde ortaya çıkan birçok beşerî ideolojiden biridir. İslâmizmin hikâyesi, sahih İslâmın bir hikâyesi değil, seküler bir ideolojinin hikâyesidir.

İslâmizm Moderniteye Bir Meydan Okuma mıdır?

Modern dönemde ortaya çıkan beşerî bir ideoloji olarak İslâmcılık veya İslâmizm, din dışı seküler bir yaklaşımdır. İslâmizm, çoğunlukla modernliğe, bir cevap veya meydan okuma olma iddiasındadır. Modern duruma bir cevap veya meydan okumada bulunmak önemlidir ve ciddî bir iştir. Ancak şimdiye kadar İslâmizm, moderniteye hiçbir ciddî cevap üretememiş ve meydan okumada bulunma konusunda başarısız olmuştur. İslâmizm, çoğunlukla modernitenin içinde yaşamış kişilerin modernlik eleştirilerini tekrar etmektedir. Modernite eleştirilebilir, sorgulanabilir hatta reddedilebilir. Ancak ciddî, özgül ve derinlikli bir modernite eleştirisinin, sorgusunun ve reddiyesinin İslâmizm tarafından ortaya konmaması bir vâkıa olarak önümüzdedir. Modernite denilen kurguda sorunun ne olduğu ve İslâmizmin bu hayâlî soruna sunduğu çözümün ne olduğu muamma olmaya devam etmektedir. Çoğu zaman İslâmistler, moderniteyi eleştirmek yerine reddetme anlamına gelebilecek bir tutum takınmaktadırlar. İslâmizm, Batı, sekülerite ve moderniteyle rekabet etmek yerine onlara karşı polemiksel eğilimler içine girmektedir. İslâmizm, Müslümanların modern durumdan olan rahatsızlığını kullanmaktadır.

İslâmizm, Müslümanların zihinsel, ahlâkî, duygusal ve düşünsel dünyalarında insanî bir değişim yaratmadığı gibi, mevcut insanî duruma dâir de hiçbir şey üretmemiştir. İslâmizm, insanlığa evrensel nitelikte katkıda bulunmamıştır. İslâm birliği, İslâm devleti ve İslâm medeniyeti gibi kavramları dillerinden düşürmeyen İslâmistlerin, insanlığa sunduğu hiçbir ciddî model ve perspektif yoktur. Modernitenin dünya çapında derin bir kriz içinde olduğunu iddia eden İslâmist ideolojinin modernitenin dışında değerlendirilebilecek hiçbir ciddî sözü bulunmamaktadır. İslâmizm, mevcut hâliyle moderniteye bir cevap veya meydan okuma olarak nitelenmeyi hak etmemektedir. İslâmizmi, moderniteye bir meydan okuma olarak değil, modernist bir tepki olarak değerlendirebiliriz. Şu anda bir ideoloji olarak İslâmizm, öteki olarak gördüğü Batı medeniyetini, moderniteyi ve sekülerizmi reddetme aşamasındadır. Reddediş aşamasını aşmış değildir.

Modernliğe meydan okuduğunu iddia eden İslâmizm, birey, sekülerizm ve özgürlüğe karşı kendisini konumlandırmıştır. İslâmizm, özellikle moderniteyi ve sekülerizmi İslâma karşıt hâle getirmek için onları din olarak kurgulamıştır. Dine karşı din kurgusu, modern İslâmist düşüncenin çok önemli bir karakteristiğidir. İslâmizm, Müslümanların zihin dünyasında şeytanın hâkim olduğu bir düşman dünya icat etmek için, modernite ve dinî birbirine düşman olarak konumlandırmaktadır. Bu kurguyla, modernite denilen şeytanın dünyasını yenmek ve fethetmek, inanan insanın dinî vecibesi hâline getirilmektedir. İslâmizm, moderniteyi bir ideoloji hatta din olarak okumaktadır ve onun yerine geçme arzusundadır. Modernitenin yerine geçmek için modernitenin din, İslâmın da bir ideolojiye indirgenmesi çok sorunlu ve çarpık bir yaklaşımdır. İslâm bir dindir, ideoloji değildir. İslâmı bir ideolojiye indirgemek onu din olmaktan çıkarmak anlamına gelmektedir.

İslâmizmin asıl amacı sekülerleşmeyi ve moderniteyi İslâmın dışına iterek kendisini mutlak hâkim hâline getirmektir. Devlet, toplum ve siyaset, İslâmizmin vesayeti ve kontrolü altına girmelidir. Müslümanın temel görevi İslâmist ideolojiye teslim olmak, yani İslâmcı olmaktır. Her Müslümanın İslâmist olması gerektiğini savunmak, aslında din adına bir hegemonya girişimidir. Müslümanın insan olarak özgünlüğünü, farklılığını ve özgürlüğünü inkâr anlamına gelmektedir. Bireyin dinin içinde ve dışında kendisine uygun gördüğü yaşam tarzlarını, amaçları ve idealleri benimsemesini İslâmizm Allah'a karşı isyan olarak sunmakta ve bireye tercihte bulunabileceği bir yaşam alanı bırakmamaktadır. İnsanî ve bireysel olanın İslâmî olmayacağını söyleyen İslâmizm, kişinin kendi hayatı hakkında karar verebilen kişi olmasını engellemek istemektedir. İslâmizm, bireyin kendisi olmasına izin vermeyen totaliter bir dinî hayat kurgulamaktadır. İslâmizm, bireylerin özgün ve özgür bir dindarlık tec-

rübesine sâhip olmasını istememektedir. İstenilen, İslâmizmin uygun gördüğü sınırlar içinde herkes için doğru görülen dinin ve akaidin tâkip edilmesidir.

İslâma Karşı bir Meydan Okuma: İslâmizm

İslâmizm, İslâmdan kaynaklandığını iddia etmesine rağmen, dinden ziyâde ideolojimsi bir tonu vardır. İslâmizm, kendisine İslâmcı demeyenleri dinen sapkın ve sorunlu bulmaktadır. Dindar olmak yetmemektedir. Asıl olan İslâmist olmaktır. İslâmizm ideolojisi, din adına zihinleri manipüle etmektedir. Bir ideoloji olarak İslâmizm, yanlış yönlendirmelerini kendisinin İslâmdan kaynaklandığını iddia ederek sorgulanmaz hâle getirmektedir. İslâmın içini boşaltan İslâmizm, İslâm sayesinde kendisine câzibe kazandırmaktadır. İslâmdan soyutlanmış bir İslâmizmin hiçbir derinliği ve câzibesi bulunmamaktadır. İslâmizm, hem İslâma hem insanlığa karşı bir yabancılaşma hâlini ifade etmektedir. Hem İslâmı hem insanı başkalaştırmak İslâmizmin ortaya koyduğu olumsuz bir durumdur.

İslâmizm, Kuran ve Sünnet'e dönüş iddiasında bulunmasına rağmen Kuran ve sünneti asrın idrakine anlatamamıştır. Aslında bunlara ulaşmaya engel olan bir dünya icat etmiştir. İslâmizm, seküler bir ideoloji olarak dinin önüne geçtiği gibi, Kur'an'ın da önüne geçmiştir. Dinin aslî kaynakları, İslâmizm tarafından sâdece ideolojik amaçlarla tüketilen metinlere dönüştürülmüştür. İslâmistler, Kur'an ve sünnete kendi düşüncelerini doğrulamak için başvurmuşlardır. İslâmizm, İslâmî dinî tecrübe açısından zayıflatmakta, ancak ideolojik mitlerle doldurmaktadır.

Günümüzde Müslüman toplumların karşılaştığı sorunların aşılması için İslâmizmin tek yol olduğu iddia edilmektedir. İslâmizm, insanlığın bütün sorunlarının tek çözümünün İslâmda olduğunu söylemesine rağmen şunu unutmaktadır. İnsan hayatı, tek bir dinin çözme gücünün üstünde olan kompleks bir olgudur. Hiçbir din veya ideoloji, insan hayatının bütün sorunlarını tek başına çözme yeterliliğine sâhip değildir. Bütün insanî sorunların çözümünün İslâmda olduğunu söylemek hayatı inkâr olduğu gibi İslâmı da inkâr etmektir. Çünkü İslâmı bütün sorunların çözücüsü olarak dayatmak, İslâmı kaldırılması zor bir yükün altına koymak anlamına gelmektedir. İslâmın bütün sorunları çözmek gibi bir iddiası yoktur. İslâm, sahih tevhit inancını insanlığa tebliğ etmekte ve insanları doğru yola çağırmaktadır. Orijinal Tevhit mesajının insanlığa ulaştırılması dışında İslâma hiçbir ideolojik misyon yüklenemez.

İslâm, hayatın tüm alanlarını kuşatır klişesini İslâmistler standart değiştirmez dogma olarak ifade etmektedirler. İslâmın hayatın her tarafını kuşattığı düşüncesi, totaliter bir mitten ibarettir. İslâm hayatın her alanını kuşatmamak-

ta, ancak insan hayatının her tarafıyla ilgilenmektedir. İnsan hayatıyla ilgilenmek ile insan hayatını kuşatmak aynı şeyler değildir. İkisini birbirinden ayırmak, İslâm ve İslâmizm arasındaki farkın anlaşılması açısından gereklidir.

İslâmistler için bireyin dinî tecrübesi yani dindarlık önemli değildir. Asıl önemli olan din, yani kurumsal dindir. Dindarlık, diyanet ve sekülerlik olarak küçümsenmektedir. Diyanet ve sekülerlik, dinin zayıflaması olarak değerlendirilmekte, dinin diyanete hâkim olması gerektiği savunulmaktadır. İslâmizm, dinî dindarlıktan ayıran, sahte bir kutsallık adına bireyin maneviyatına ve iç dünyasına hükmetmeye çalışmaktadır. Kurumsal dinden kastedilen dinî hukuk, dinî devlet ve siyasettir. İslâmizm, Müslüman olmakla hiçbir şekilde ilişkili değildir. Müslüman olmak, insan olma arayışıdır. Ahlâken ve manen olgunlaşmak, Müslüman olmanın gereğidir. Müslüman olma, insanın fitratıyla uyumlu insan olma arayışıdır. İslâmizm, bir arayış olmaktan ziyâde, insan fitratına ve hayatına gayri fitri bir müdahale ideolojisidir. İslâmın amacı, yeryüzünde İslâmizmin zaferi değil, insanın kemalidir.

İslâmizm Paradigma Dışı mıdır?

İslâmizm, kendisini özellikle küresel hegemonik sistem olarak adlandırdığı dünya sisteminin dışında konumlandırmaya çalışmaktadır. Bunu yapmak suretiyle hegemonik dünya sisteminin kötülüklerinden kendisini sorumlu tutmamak ve bu sistemin kirlerine bulaşmamış temiz bir anlayış olma algısı oluşturmaya çalışmaktadır. Küresel hegemonik sistemin dışında kalma iddiası, aslında bir mitten ibarettir. İslâmizmin Türkiye, İran, Mısır, Sudan, Hindistan, Pakistan ve diğer coğrafyalarda ortaya çıkan hareketleri, şu ya da bu şekilde uluslararası sistemin hep bir parçası ve müttefikleri olmuşlardır. İslâmizm, ideolojik olarak katı olmasına rağmen, uygulamada pragmatisttir. İslâmistler, iktidar olmak için devletçiler, Komünistler, milliyetçiler, sosyalistler ve militaristlerle işbirliği yapmakta tereddüt etmezler. Küresel sistemin dışında olma iddiasının hiçbir gerçeklik temeli bulunmamaktadır. Sistem-içi bir muhalefet olmadığını söyleyen İslâmizm, bu söylemiyle sâdece sosyalizm gibi modern ideolojilerden kendini ayırmaya çalışmaktadır. İslâmizmin İslâmı modernitenin, sosyalizmin, kapitalizmin kısacası günümüzde var olan her şeyin dışında tutma çabası, modern dünyanın tamamen suçlu, İslâmizmin tek mâsum olarak konumlanması içindir.

İslâmistler, küresel sisteme tek alternatifin İslâm olduğunu iddia ederler. Küresel sistemin sâhiplerinin, İslâmı alternatif olmaktan çıkarmak için sürekli oyun ve tezgâh peşinde koştuklarını söylerler. Küresel sistemin İslâma karşı komploları İslâmistlerin en favori konusudur. İslâmın düzen kur-

masından, alternatif olmasından, medeniyet kurmasından, kendisine özgü dil oluşturması gerektiğinden ısrarla söz eden İslâmistler, bunların olması için Müslümanlara ve insanlığa sunacakları hiçbir ciddî felsefî, psikolojik, politik, kültürel, eğitimsel, ekonomik ve sosyolojik düşünce üretememektedirler.

Kapalı Bir Zihin Olarak İslâmizm

İslâmizm, aslında kapalı ve içe dönük bir zihinsel durumu ifade etmektedir. İslâmistler, Müslümanların sol, sosyalist, ve nasyonalist ideolojilerle ilişkiye girilmemesini, beşerî ideolojilerle ilişkiye ve ittifaka geçmenin Müslümanları akide açısından dönüştüreceğini ve değiştireceğini iddia ederler. Başka bir ifade ile İslâmizm, farklı ideolojilerle ilişkiye geçecek bir özgüvene sâhip değildir. Hep farklı düşünceler tarafından dönüşme ve değişme korkusunu Müslümanlar arasında yaymaktadır. Çağdaş kavram ve düzenlerden Müslümanları korumayı İslâmistler, kendilerinin temel görevi olarak kabûl etmektedirler. İslâmistler, Müslümanların özgürlükten, çoğulculuktan ve birey olmaktan korkmalarını ve kaçmalarını istemektedirler.

İslâmizm, Müslümanların bireyselleşmelerine, farklılaşmalarına ve kendilerini özgürce ifade etmelerine imkân vermemektedir. Müslümanlar üzerinde İslâmist bir rehberliğin ve vesayetin zorunlu ve gerekli olduğunu varsaymaktadır. İslâmizmin, birey ve özgürlük fikrine karşıtlığının temeli budur. Birey ve özgürlük, İslâmist vesayeti anlamsızlaştırmakta ve gereksizleştirmektedir. İslâmistler, hem dinin hem sözün tek sâhibi olmayı istemektedirler. İslâmizmin temel tutumu dinde söz söyleme tekelinin kendisinde olduğunu iddia etmesidir.

İslâmizm veya İslâmcılık tartışması, salt bir entelektüel tartışma değildir. Din alanında kimin tek ve son söze sâhip olduğu tartışmasıdır. Kimin Müslüman kimin Müslüman olmadığını belirlenmesinin ve tanımlanmasının tartışmasıdır. İslâmizm, Müslümanlar için kaldırılması ve dayanılması ağır bir yükür. Müslüman, İslâmı genişliğine, çoğulluğuna ve derinliğine tecrübe ederken, İslâmizm, Müslüman kimliğini daraltır, tekleştirir ve dayatır. İslâmizm, İslâmı katı bir totaliter ideolojiye dönüştürürken Müslüman, onu din olarak hayatında pratik etmektedir. İslâmizm, bir din olmaktan ziyâde Müslümanlara tek bir kurtuluş ideolojisi olarak kendisini dayatmaktadır. İslâmizm Allah adına insanlığı kurtuluşa kavuşturacağını iddia etmek suretiyle bütün Müslümanların ve insanların kendisine teslim olması gerektiğini savunmaktadır. Modernite ve sekülarizm düşmanlığı temelinde İslâm adına dinî totaliteryanizm meşrulaştırılmakta ve kutsallaştırılmaktadır. Doğru dinin ne olduğunu ve onun nasıl pratik edileceğini insanlara buyuran, insan hayatının

tamamını İslâmizm dediğimiz çerçeveye sıkıştıran dinî totaliteryanizm, çok buyurgan, mağrur ve dayatmacıdır.

İslâmistler, kendilerini diğer insanlarla eşit olarak görmezler. Onlar, hakikâte sâhip hakikât tekelcisidirler. Tek hakikâte inanma ve sâhip olma illüzyonundan dolayı kendilerini hep en üste, kendilerinden farklı olanları ise en alta yerleştirirler. En üstün olanlar, hep diğerlerine neye inanmaları ve ne yapmaları gerektiğini söylerler, Müslümanlara dinleriyle tutarlı olacak şekilde yaşamaları gerektiği dayatmasında bulunurlar ve onları modern dünyanın sapkınlıkları konusunda uyarırlar.

Kurucu Rasyonalist Bir İdeoloji Olarak İslâmizm

Modern bir ideoloji olarak İslâmizmin Müslümanlara bir vaadi bulunmaktadır. Müslümanların kendi aralarındaki ilişkileri belirleyecek politik ve toplumsal bir projeyi sunmak İslâmizmin en temel vaadidir. Hayatını dine göre yaşamak isteyen Müslümanlar üzerinde bu vaadin ciddî bir etkisi ve câzibesi bulunmaktadır. İslâmizm, politik ve sosyal ilişkileri düzenleyen bir model vaadinde bulunmasına rağmen, şimdiye kadar ortaya hiçbir ciddî proje ve tasavvur koymamıştır.

İnsan ve din arasında kurulan ilişki önemlidir. İslâmizm, din temelli olarak yeni bir insan, toplum ve siyaset-devlet kurmayı hedeflemektedir. Başka bir ifade ile yeni insan yaratmak, İslâmizmin hedefidir. İnsan ve toplumun kurgulanamaz ve inşa edilemez olgular olduğunu İslâmizm düşünmemektedir. İnsan ve toplumun ideolojik ve dinî idealler doğrultusunda dizayn edilmesini İslâmizm gerekli görmektedir. Sosyalizmin sosyalist insan ve toplum yaratmak istemesi gibi, İslâmizm de Müslüman insan, toplum ve devlet inşa etme amacındadır. İslâmistlerin insanı ve toplumu dinî doğrultuda oluşturma yanılığı, kurucu rasyonalizmin dinî versiyonundan başka bir şey değildir. İslâmizm, Fransız Aydınlanması'nın insanın ve toplumun başka insanlar tarafından yeniden yaratılmasını ve inşa edilmesini mümkün gören pozitivist Aydınlanmacı despotizminden arınamamakta, onu taklit etmektedir.

Yeni bir insan ve toplum yaratmak isteyen bütün kolektivizm türleri gibi İslâmizm de insana ve topluma zor kullanarak müdahale etmeyi kendisinin hakkı görmektedir. Yeni bir insan ve toplum yaratmak için insanlığın mevcut durumu câhiliye durumuyla özdeşleştirilmekte ve insanlığın durumu yanlış bir bilinç hâli olarak tasavvur edilmektedir. İnsanlığın içinde bulunduğu câhiliyeden kurtarılması ve yanlış bilincin düzeltilmesi için İslâmist ideoloji, dünyaya ve insanlığa zor kullanarak müdahaleyi kendi görevi olarak kabûl etmektedir. İnsan hayatına ve özgürlüklerine müdahale etmeme ve güç kullan-

mama düşüncesi, İslâmizme çok yabancısıdır. İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak için güç meşru ve gerekli bir enstrüman olarak görülmektedir. İslâmizmde asıl olan müdahaledir, müdahalesizlik değildir.

İslâmizm, din üzerinden hayat ve insanı okumaktadır. Hayat ve insan üzerinden dini okumayı, anlamayı ve yorumlamayı İslâmizm reddetmektedir. Din dışının hiçbir gerçeklik değerinin olmadığı ve mutlak hakikâtin ancak tek dinde bulunduğu iddiası hakikât tekelciliğidir. Hayatı sâdece din üzerinden anlamak, büyük bir yanılıdır. İnsan ve toplum, tek bir dine veya ideolojiye sığmayacak kadar amorf bir yapıya sâhiptir. Din adına değişmez gerçekliklerin insana dayatılması, dinin zorunluluğu olarak gösterilmektedir. İslâmizm, insan, tarih ve hayat için tek bir gömlek dikmektedir. Burada unutulmuş temel gerçek şudur: Hiç kimsenin, hiçbir kutsal veya seküler adına insanı ve hayatını dizayn etmeye ve kurgulamaya hakkı yoktur.

Küresel Hegemonya İdeolojisi Olarak İslâmizm

İslâmizm, İslâm adına dünya hâkimiyetini kurmayı amaçlamaktadır. İslâmın dünyaya hâkim kılınması, İslâmistlerin küresel hegemonik amacıdır. Küresel İslâm hegemonyasının kurulması için bütün dünyada İslâm Birliği'nin kurulması şart görülmektedir. İslâmın dünya hâkimiyeti, ancak İslâm Birliği amacının gerçekleştirilmesiyle mümkün olacaktır. Dünyayı İslâma göre kurma iddiası İslâmist ideolojinin özüdür. İslâmizm, modern hegemonik anlayış, söylem ve sistemlerin destekçisi ve meşrulaştırıcısı olmadığını söylemektedir. Ancak İslâmizm, İslâm adına hegemonik bir ideoloji sunmakta ve dayatmaktadır. Hegemonik bir teoloji ve ideoloji olarak İslâmizm, dünya üzerinde hâkimiyet kurmayı, kâfir ve sapkın görülenlere hakikâtin dayatılmasını meşrulaştırmaktadır.

Dünyayı ve insanlığı İslâma göre kurmayı İslâmizm, her Müslümanın farz-ı ayn görevi olarak görmektedir. Her Müslüman İslâmist olmak zorundadır. İslâmist olmayan Müslümanların, dinî dünyası tartışmalı ve sorunlu olarak değerlendirilmektedir. İslâmcı veya İslâmist olmak bir tercih konusu olarak anlaşılmamaktadır. İslâmcılık, bir dinî zorunluluk düzeyinde ele alınmaktadır. Başka bir ifade ile İslâmizm veya İslâmcılık, İslâm adına Müslümanlara dayatılmaktadır. İslâmizm, Müslümanın insan olarak kimliğini, onurunu ve özgürlüğünü inkâr etmektedir. Kişi, Müslüman olarak değil, İslâmist amaçlara göre yaşadığı sürece değerli, anlamlı ve önemli görülmektedir. İslâmizm açısından bir Müslümanın inancını, ahlâkını ve ibadetini yaşaması yeterli değildir. Dinin muamelat ve ukubatını yaşamayan bir Müslüman, Müslüman değildir. Başka bir ifade ile ahlâk ve inancı yaşayan ancak muamelat ve ukubatı uygulamayan biri, dinin bir kısmını kabûl edip bir kısmını red-

deden kimsedir. Dinin bir kısmını yaşayan, bir kısmını yaşamayan ise Müslüman değildir. Dini bir bütün olarak yaşamak söylemini sürekli gündemde tutan İslâmizm, hem ibadeti, hem siyaseti, hem dini, hem devleti bir bütün olarak yaşamayı Müslüman olmanın olmazsa olmazı olarak değerlendirmektedir. Hayatın siyaset, iktisat, eğitim, kültür, diplomasi, sanat, kültür, edebiyat alanlarında, kısacası insanın olduğu her yerde alınması gereken tek referans dindir. Din, hayatın her alanında mutlak referanstır. Dinin bir bütün olduğu söylemini kullanmak suretiyle İslâmizm, bütün Müslümanların kendisini tâkip etme zorunda olduğunu din adına dayatmaktadır.

İslâmizmin Yüce Kurumu: Devlet

İslâmizmin merkezinde din olmadığı gibi, insan ve toplum da yoktur. İslâmist ideolojinin merkezinde hep devlet vardır. İslâmizmin gündeminde devleti kurtarmak, bir İslâm devleti kurmak, modern ulus devleti İslâmî renge büründürmek hep olmuştur. İslâm devleti, İslâmizmin en temel gündem maddesidir. İslâm devleti iddiası, İslâmî olmamasına rağmen, İslâmist ideoloji, hep İslâm devleti ütopyasının peşinde koşmuştur. Ancak şimdiye kadar İslâm devleti iddiası, model olarak ortaya konmamış, bir mit olmanın ötesine geçmemiştir. Müslümanların inançlarına uygun yaşayabilecekleri ortamı tesis etme iddiasında bulunan bir mit olması hasebiyle İslâm devleti kurgusunun, Müslümanlar arasında duygusal ve psikolojik etkisi bulunmaktadır. Komünizmin sınıfsız toplum ütopyasıyla İslâmizmin İslâm devleti miti arasında büyük ortaklık vardır. İkisi de mit olmalarına rağmen, duygusal ve psikolojik etkiye sâhiptirler. İslâm devleti iddiasının İslâmîliği veya imkânı sorununun ötesinde önemli bir problem vardır. Asıl sorun devlet ve din arasında kurulan yanlış ve çarpık ilişkidir.

İslâmizm, devleti metafiziksel dinî bir kurum olarak ele almakta, devleti dinin ve dindarlığın olmazsa olmazı olarak görmektedir. Bazı insanî ihtiyaçları karşılamak üzere insan yapımı olarak kurulan devletin hiçbir kutsal ve dinî tarafı bulunmamaktadır. Devletin dinî olamayacağı gibi, dinin de devleti olmamalıdır. Devlet ve dinden herhangi birisinin olduğu bir yerde, diğeri olmamalıdır. Devlet ve dini bütünleştirmek, dinîdin olmaktan çıkardığı gibi devleti de devlet olmaktan çıkarmaktadır. Dinin görevi, devleti yönetmek değil, insanlara hidâyeti ve doğru yolu göstermektir. Devlete din adına doğru yolu gösterme görevi veren İslâmizm, din ve devlet arasında yıkıcı ve çarpık bir ilişki kurmaktadır. İslâmizm, politik bir ideoloji ve programdır. Devlet gücü yoluyla yeni bir insan ve toplum yaratma projesidir. İslâmizm, sahih dindarlık değildir. O çarpık bir dindarlık örneğidir. Seküler bir ideoloji olarak İslâmizm, hem dini hem devleti ele geçirme amacındadır. İslâmizm, sosyal

hayatta var olan herhangi bir ideoloji olarak var olabilir, ancak kendisini bütün topluma güç yoluyla dayatan bir totaliter bir ideoloji olması sorundur.

İslâmizm, devlet-din bütünlüğünü Müslüman toplum kurmak gerekçesiyle meşrulaştırmaktadır. Müslümanların çoğulcu bir toplumun parçaları olarak yaşamalarını reddeden İslâmizm için asıl olan topluma hâkim olunmasıdır. İslâmist perspektife göre, İslâm devleti aracılığıyla İslâm toplumunun gerçekleştirilmesi ve İslâmî toplumsal modelin toplumun farklı kesimlerine dayatılması Müslümanların hakkıdır. Müslüman toplum aslında bir devlet projesidir. Devlet ve siyaset, İslâmizmin olmazsa olmazıdır. Devlet, Müslüman birey ve toplumu kurgulamanın en önemli gücü ve aracı olarak değerlendirilmektedir.

İslâmizm, toplumsal hayatı dinî temelde düzenleme gücüne sâhip olması gerektiği iddiasında bulunmaktadır. Otoritenin kaynağı olarak İslâmizm, dini ve Müslümanları görmektedir. Toplumsal hayatın devlet gücüyle düzenlenmesi, dinî bir gereklilik değil, seküler bir düşünüşün sonucudur. Toplumsal hayat, her türlü bireysel veya grupsal yaşam tarzının kendisini ifade ettiği alan olmalıdır. Toplumsal hayatın temel karakteristiği çoğulculuktur. Bireysel ve toplumsal hayatı dizayn etmeyi düşünen İslâmizm, aslında bireysel özgürlükleri ve sosyal çoğulculuğu ortadan kaldırmayı istemektedir. İslâmizm, insanı ve toplumu doğal hâliyle görmemektedir. İslâmizm, insanları nasıl görmek istiyorsa, insanlar öyle olmalıdırlar. İslâmizm, insanların kendi hayatlarını, dünyalarını ve ideallerini yaşamalarına imkân veren özgürlükçü bir yaklaşım değildir. Bazen Medine vesikası etrafında özgürlükçü ve çoğulcu söylemler kullanmalarına rağmen İslâmistlerin düşünce sistemleri totaliter nitelikte olup farklı olana yaşam hakkı tanımamaktadır. Kapsayıcılıktan ziyâde İslâmizm dışlayıcı bir karaktere sâhiptir. İslâmizm, sâdece Müslümanları homojenleştirmemektedir. Aynı zamanda Müslüman olmayanların da farklı olma hakkını tanımamaktadır. Tek bir inanca dayanan devlet kurulamayacağı gibi, bütün insanların tek bir doğru inanca göre yaşamaları gerektiğini empoze etmek de insan onuruyla bağdaşmamaktadır.

Sonuç

İslâmizm mitler üretme konusunda çok yetenekli olmasına rağmen, insanlık durumuna dâir ortaya hiçbir şey koyamamaktadır. İslâmizm, İslâmın insan hayatına katkı potansiyelini ortadan kaldırmakta ve İslâmı totaliter bir ideolojiye indirgemektedir. ‘İnsanlık için İslâm anlayışı İslâmın bir gereğidir. Burada amaç insan, İslâm ise araçtır. Ancak bu anlayışın aksini savunan İslâmizm, insanı din adına din için var olan bir nesneye dönüştürmektedir. İnsanı dinperestliğin bir aracına indirgeyen İslâmizm, insanlara ve Müslümanlara bir özgürlük yolu değil, sâdece bir kölelik yolu sunmaktadır.